

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQALASH VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI**

**Bolalar, o‘smirlar va ovqatlanish gigiyenasi kafedrasining
90 yilligiga bag‘ishlab**

**«NUTRITSIOLOGIYANING DOLZARB MUAMMOLARI»
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman**

TEZISLAR TO‘PLAMI

Toshkent-2026

FARG'ONA VODIYSI MAKTAB O'QUVCHILARIDA TEMIR TANQISLIGI ANEMIYASI KASALLANISHINING EPIDEMIOLOGIK DINAMIKASI VA ASOSIY XAVF OMILLARI

Nasirdinov Mavlonjon Ziyomiddinovich

Central Asian Medical University

Kirish. Temir tanqisligi anemiyasi (TTA) maktab yoshidagi bolalar orasida keng uchraydigan alimentar bog'liq kasallik bo'lib, ularning jismoniy rivojlanishi, intellektual salohiyati hamda ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda bolalar populyatsiyasida mikronutrient yetishmovchiligi bilan bog'liq kasalliklar ko'rsatkichining oshishi epidemiologik monitoringni kuchaytirishni talab etmoqda. Farg'ona vodiysi hududining demografik zichligi, ovqatlanish an'analari va ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari TTA tarqalishini chuqur o'rganishni dolzarb masalaga aylantiradi.

Kalit so'zlar. Temir tanqisligi anemiyasi; epidemiologik dinamika; maktab o'quvchilari; kasallanish darajasi; xavf omillari; alimentar yetishmovchilik; jamoat salomatligi.

Tadqiqot maqsadi. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasining ko'p yillik epidemiologik o'zgarishlarini, yosh va jinsga oid xususiyatlarini hamda asosiy xavf omillarini aniqlash.

Material va usullar. Tadqiqot retrospektiv-prospektiv epidemiologik yondashuv asosida olib borildi. 2016–2025 yillar davomida Farg'ona, Andijon va Namangan viloyatlaridagi maktab o'quvchilarining profilaktik tibbiy ko'rik ma'lumotlari tahlil qilindi.

Kasallanish ko'rsatkichlari 1000 nafar o'quvchiga nisbatan hisoblab chiqildi (incidence va prevalence). O'quvchilar 7–10, 11–14 va 15–17 yosh guruhlariga ajratildi. Shuningdek, jins bo'yicha taqqoslash amalga oshirildi.

Xavf omillari sifatida quyidagilar baholandi: kundalik ovqatlanish ratsionida temir va oqsil yetishmovchiligi; ijtimoiy-iqtisodiy sharoit darajasi; ovqatlanish tartibining buzilishi; surunkali somatik kasalliklarning mavjudligi.

Statistik ishlov berish χ^2 testi, trend-tahlil hamda Odds Ratio (OR, 95% CI) yordamida amalga oshirildi. $p < 0,05$ daraja ishonchli deb qabul qilindi.

Natijalar. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, so'nggi o'n yil davomida TTA kasallanishi barqaror o'sish tendensiyasiga ega. Eng yuqori ko'rsatkich 11–14 yoshdagi o'quvchilar orasida kuzatildi. Qiz bolalarda kasallanish darajasi o'g'il bolalarga nisbatan sezilarli yuqori ekanligi aniqlandi ($p < 0,05$). Ovqatlanish ratsionida temir va oqsil yetishmovchiligi TTA rivojlanish xavfini 2–3 barobar oshirishi qayd etildi ($OR > 2,0$). Past ijtimoiy-iqtisodiy sharoit ham mustaqil xavf omili sifatida baholandi. So'nggi yillarda og'ir darajadagi TTA holatlarining nisbatan ortishi kuzatilib, bu erta skrining tizimining yetarli darajada ishlamayotganini ko'rsatadi.

Muhokama. Aniqlangan epidemiologik ko'rsatkichlar Farg'ona vodiysida temir tanqisligi anemiyasi dolzarb sog'liq muammosi ekanligini tasdiqlaydi. Yosh va jins bo'yicha farqlar fiziologik ehtiyojlarning o'zgarishi hamda ijtimoiy omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ayniqsa, o'smir qizlarda kasallanishning yuqori darajada qayd etilishi biologik va gormonal omillar bilan izohlanadi. Alimentar omillarning ustuvorligi TTA ning asosan ovqatlanish bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, og'ir darajadagi holatlarning ortishi ayrim hollarda genetik moyillik mavjudligini ham taxmin qilish imkonini beradi.

Xulosa. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasi kasallanishi o'sish tendensiyasiga ega. Eng yuqori ko'rsatkich 11–14 yosh guruhida va qiz bolalar orasida qayd etildi. Temirga boy oziq-ovqat mahsulotlarining yetishmovchiligi va past ijtimoiy-iqtisodiy sharoit asosiy xavf omillari hisoblanadi. Epidemiologik natijalar TTA ni erta aniqlash va profilaktik choralarni kuchaytirish zaruratini asoslaydi.

73.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasi kasallanishining epidemiologik dinamikasi va asosiy xavf omillari</i>	78
74.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasining strukturaviy-epidemiologik tahlili va og'irlik darajalari bo'yicha stratifikatsiya</i>	79
75.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir metabolizmi buzilishlarining molekulyar-genetik determinantlari va ularning bashoratli qiymatini tizimli tahlil qilish</i>	80
76.	<i>Narzillayeva Sh.A., Gapparova G.N. O'smirlar orasida mobil qurilmalar ekran vaqtini cheklash orqali sog'lom ovqatlanish odatlari va metabolik salomatlikni yaxshilash</i>	81
77.	<i>Nazarbaeva Sh.A. Ovqatlanishning bosh og'rig'iga ta'siri</i>	82
78.	<i>Negmatov I.U. Temir tanqisligi kamqonligida ovqatlanishning ahamiyati</i>	83
79.	<i>Omonov J.P. Non ishlab chiqarish korxonasi ishchilarini ovqatlanishini gigiyenik asoslash</i>	84
80.	<i>Ortiqov B.B. Kaliy ishlab chiqarish korxonasi ishchilarini kunlik ratsion tarkibining gigiyenik tahlili</i>	85
81.	<i>Ortiqov B.B. Ishchilar kunlik ratsion tarkibidagi vitaminlarning gigiyenik tahlili</i>	86
82.	<i>Ortiqov B.B., Hasanova S.Sh. Muddatidan o'tib tug'ilgan bolalarning mavsumiy (qish-bahor) ovqatlanish holatini gigiyenik tahlili</i>	87
83.	<i>Ortiqov B.B., Omonova G.F. Onkologik kasalliklarda ovqatlanishning ahamiyati</i>	88
84.	<i>Ortiqov B.B., Tangirova M.F. O'rta yoshli ayollar orasida semizlik holatini gigiyenik tahlil qilish</i>	89
85.	<i>Ortiqov B.B., Tursunova S.A. Alimentar bog'liq kasalliklarning xavf omillarini oldini olish uchun gigiyenik tavsiyalar</i>	90
86.	<i>Qutliev J., Ahadov A. Kontrakt bo'yicha harbiy xizmatchilarda ovqat hazm qilish a'zolari kasalliklari profilaktikasi</i>	91
87.	<i>Qutlimurodov Y.V., Salomova F.I., Kodirov D.A. Interoskop apparati bilan ishlovchi xodimlarning maxsus ovqatlanishining gigiyenik ahamiyati</i>	92
88.	<i>Raxmatillayeva G.S. Nogironlar ovqatlanishining omilli tahlili va salomatlik ko'rsatkichlariga ta'siri</i>	93
89.	<i>Rustamov A.A., Xushvaktov A.S., Imomaliev M.Y. Zirhli texnikalarni ta'mirlash zavodi agregatlarni ta'mirlash sexi ish joylarida mikroiklim ko'rsatkichlarini gigiyenik tahlili</i>	94
90.	<i>Rustamov A.A., Xushvaktov A.S., Yaxyaev Sh.A. Tank ekipajlari xizmat joylarida mikroiklim ko'rsatkichlarini baholash natijalari</i>	95
91.	<i>Rovshanov B.U. Qizamiq kasalligini oldini olishda immunoprofilaktikaning ahamiyati: O'zbekiston Respublikasida 2023–2025 yillar epidemiologik tahlili</i>	96
92.	<i>Saidazimov D.O. Trans yog'larning gigiyenik xususiyati</i>	97
93.	<i>Saidova G.T., Rajabova L. Maktab o'quvchilari orasida bullingning oldini olish vositasi sifatida raqamli savodxonlik</i>	98
94.	<i>Suyunova G.Q. Organizm quvvat sarfini aniqlashning yangi turlari</i>	99
95.	<i>To'rayeva M.Q. Onkologik kasalliklarda ovqatlanishning ahamiyati</i>	100
96.	<i>Tursunova N.A. Oliy ta'lim muassasalari talabalarining ovqatlanishining gigiyenik talablari</i>	101
97.	<i>Tursunova S.A. Aholi o'rtasida alimentar bog'liq kasalliklarning xavf omillarini gigiyenik baholash va profilaktikasi</i>	102